

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

SVENSKT NOVELL-BIBLIOTEK.

GUSTAF II ADOLFS
SISTA GÅFVA.

HISTORISK BERÄTTELSE

AF

J. P. ÅBERG.

STOCKHOLM.

J. W. SVENSSONS BOKTRYCKERI 1882.

Pris 25 öre.

GUSTAF II ADOLPHS

SISTA GÅFVA.

HISTORISK BERÄTTELSE

AF

J. P. ÅBERG,

STOCKHOLM,
J. W. SVENSSONS BOKTRYCKERIS' FÖRLAG.

STOCKHOLM 1882.

STOCKHOLM 1882.
J. W. SVENSSONS BOKTRYCKERI.

I.

et var den 5 November år 1632 om aftonen, den rätt skarpa höstvinden for susande öfver Lützens kala höjder och brusade så klagande för de tusentals tappra krigare, som voro lägrade der. Ödsligt var det i naturen, der höstens andedrägt stelnat den lilla blomman och förjagat den lena sommarvinden. Nu hade Bore stigit upp på sin thron och vid hans herrskarbud jagade hans tjensteandar ut öfver nejden. Den lilla staden, insvept i höstmörkret, tog sig alldeles ut som en gengångare, utkommen för att se sig om, efter en kanske tusenårig hvila.

Icke långt ifrån den lilla bäck, som rinner förbi slagfältet, var det ett lif och en rörelse, som bjert stack af emot naturens höstliga dysterhet. Hvad kunde orsaken vara dertill?

Det var en afdelning af Smålands ryttare, som slagit läger der. De voro ute på rekognocering, och befälhafvaren för truppen, som kunde uppgå till inemot femtio man, hade skickat i förväg ett par pålitliga karlar, den ene en officer, hvilka hade till uppgift att närmare undersöka den lilla skogsdunge, som låg på andra sidan bäcken.

Och dessa satta karlar på sina småväxta hästar, de hade besegrat Tillys och Wallensteins ståtliga ryttare! Det var en företeelse, som naturligtvis skulle väcka den största uppmärksamhet inom Europa och göra Gustaf Adolphs krigshär till ett mönster, det alla andra stater skulle efterfölja, om de ville följa med sin tid. Och förvånande var det i sanning att se denna lilla här segrande genomtåga Tyskland från Östersjön

ned till München, under det rofgriga, grymma och krigsvana kroater och valloner omgäfvö den på alla sidor.

Men vi förflytta oss till de småländska ryttarne.

“Fördöme mig, om jag någonsin sett en oförvägnare sälle än fänrik Svärd!” utropade en kortväxt ryttare och såg sig omkring, liksom ville han taga hela skaran till vittne på sina ord. “Vid Leipzig till exempel stormade ju han med en handfull ryttare en af kroaternas kanoner, som försvarades af nästan hundra man. Jag såg honom, jag, och bättre krigare får man söka efter. Nå, nå,” fortfor han och ett belåtet leende spred sig kring hans läppar, “det är också jag, Anders Storm, som uppfostrat honom, redan då han var hemma i fadrens koja. Jag var deras närmaste granne och fattade tycke för pojken, som var ytterst liflig och stark som en liten björnunge. Kan ni tro kamrater, att pojkbymingen satt på hästryggen då han var knappt fem år gammal, och hojtade värre än den ilsknaste kroat. Åh, det var ett fördömt godt gry i honom, och att han växt till sig både hvad styrkan och sinnelaget beträffar, det veten I nog. I skolen få se, att han nog utför till fullo det värf, som han åtagit sig i qväll, att söka reda på österrikarnes yttersta förposter.”

“Det tror jag också”, sade en gammal gråskäggig ryttare och strök med afviga handen öfver de tjocka läpparne. “Du har allt heder af pojken, Anders Storm, och nog torde han bli mera än bara fänrik, innan den här leken slutar.”

Anders Storm log och det var ett godt leende. Han rätade upp sin undersätsiga gestalt och blickade omkring sig så stolt, som hade han och ingen annan varit befälhafvaren. Derjemte hade han ett svaromål på tungan, men fick ej komma fram med det, alldenstund en af officerarne red fram och bjöd tystnad, i det han pekade på den lilla skogsdungen.

Sorlet tystnade med ens; till och med de små lifliga hästarne spetsade öronen och sträckte upp nackarne.

Så hade de väntat ungefär fem minuters tid, då ett svagt buller i skogsdungen hann fram till deras öron. Det tilltog allt mera, och snart kunde man urskilja hästtramp på den tillfrusna marken.

“Det är åtminstone fem eller sex man,” mumlade Anders Storm halfhögt till en af sidokamraterna.

Officeren, som hört orden, sade:

“Tror du det, gubbe? Ja, minsann har du inte rätt,” fortfor han och lyssnade uppmärksamt. “Det är inte de våra.”

Hästtrampen kom emellertid närmare; det blef häftigare för hvarje sekund som förgick. Slutligen bröt en liten truppstyrka, hvars numerär det var omöjligt att utleta i mörkret, fram på andra sidan bäcken, och red direkt ned till stranden. Den förste ryttarens häst stod redan med frambenen nere i det grunda vattnet, då svenskarnes “hvem der” skallade emot honom.

Österrikarne, ty ryttarne voro sådana, och tillhörde de fruktade och tappre kronebergarne, stadnade för ett par ögonblick, men affyrade derpå sina karbiner åt det håll, hvarifrån anropet kommit. Men ingen kula träffade, alla gingo för högt. Af salvans beskaffenhet kunde småländingarne på ett ungefär göra sig ett begrepp om styrkans storlek och enligt en af officerarnes beräkning skulle den utgöra omkring tio man.

“Besynnerligt, att inte fänrik Svärd och hans ryttare äro hemkomna ännu,” sade den ene officeren till den andre. “De måtte väl aldrig råkat i fångenskap hos de der ryttarne!”

“Fänrik Svärd ger sig aldrig,” inföll Anders Storm, ty han hade förnummit sina förmäns ord, och han ville ställa sin skyddsling i så fördelaktig dager som möjligt. “Förr stupar han, så mycket kan jag ansvara för. Fänrikarne ska’ få se att vi snart ha dem här.”

En karbinkula från den österrikiska truppen afbröt allt vidare samtal derigenom att den hvinande for emellan de båda officerarne och Anders Storm. Nästan i samma ögonblick hördes vattnet plaska häftigt i den

lilla bäcken. Det var efter hästarne, som medelst ifriga sporrhugg tvingades ner deri.

“Nu ha vi dem här,” mumlade Anders Storm och drog sitt väldiga slagsvärd. “Ack, om fänriken nu vore med, det skulle allt glädja honom.”

Mera fick han ej tänka, emedan kronebergarne nu hunnit öfver den lilla bäcken och med blanka vapen anföllo småländingarne.

Denna aftonens kamp var, såsom alltid, förbittrad. Ingen ville rygga. De tappra kronebergarne värjde sig med det största mannamod, men skulle till slut ändå ha blifvit öfvermannade och tillfångatagna, såvida icke deras befälhafvare i rätt tid befallt återtåg. Fem kronebergare lågo blödande dels på stranden, dels i det grunda vattnet. De öfriga drogo sig, ifrigt förföljda af Anders Storm och några andra ryttare, hastigt tillbaka öfver bäcken. Knappt voro de öfverkomna, förrän tvenne ryttare på svettdrypande hästar sprängde genom lunden ned till stranden. Bakom dem hördes också hästtramp, och då och då föll ett skott, hvars eko tusenfallt upprepades mellan Lützens kullar.

De tvenne ensamma ryttarne voro fänrik Svärd och hans kamrat, som nästan inne vid staden stött på en afdelning kroater. Att fiender stängde vägen för dem, det kunde de ej ana, alldenstund de icke mött de omnämnde kronebergarne på sin färd.

Knappt hade fänrik Svärd och hans kamrat hunnit ut ur dungen, förrän den förstnämndes skarpa blickar upptäckte i hvilken belägenhet de råkat. Här var likväl icke tid till någon lång underhandling, ty kroaterne voro dem nästan hack i häl.

“Vi måste slå oss igenom, ty fienderna ha redan upptäckt oss,” sade fänriken, då ett par kronebergare sprängde emot dem. “Intet annat val återstår oss nu.”

“Visst måste vi det,” svarade ryttaren och tog så säkert märke han i mörkret kunde på den främste fienden. “Dessutom få vi ju understöd af de våra.”

Med dessa ord tryckte han af; kronebergaren fam-

lade ett par ögonblick med armarne i luften, derpå störtade han död af hästen, som, befriad från sin börda i vildt karrier sprängde in i smålänningarnes leder, der han blef ganska väl mot tagen, alldenstund han var ung och eldig.

De fyra återstående kronebergarne störtade sig nu i vildaste karrier öfver fänriken och hans kamrat, men de två svenskarne värjde sig manligen. Redan i första anloppet klöf August Svärd den förste kronebergarens stormhatt midt itu, så att ryttaren bedöfvad föll af hästen; den andre svensken lyckades också att göra sin motståndare alldeles oskadlig. När de två andra österrikarne sågo sina kamraters fall, och hörde smålänningarnes anrop bakom sig, satte de af i sporrsträck inåt lunden. Fänrik Svärd ansåg det icke för rådligt att förfölja, alldenstund det icke kunde dröja många minuter, förrän kroaterna skulle vara framme. Han red för den skull bort till befälhafvande officeren och redogjorde i korthet för sin ridt. Befälhafvaren, en äldre, kärnfrisk man, ammad i Karl IX:des skola och bister att påse, klap-pade då fänriken på ena skuldran och sade med sin vänligaste ton:

“Ni har hedrat er, fänrik Svärd. Jag såg ert tappra motstånd nyss. Var ni säker på, att jag i natt skall tala med kungen om er. Belöning skall ni få, det lofvar jag er.”

August böjde sitt vackra hufvud af erkänsla för den barske krigarens löfte och loford och svarade:

“Hela min diktan och traktan skall alltid gå ut på att tjena mitt land, min konung och den rättvisa sak, för hvilken han strider. Jag vill offra mitt lif derför.”

Den gamle majoren skulle just svara, då ett par ryttare spängde öfver bäcken. Knappt hade de kommit in i smålänningarnes led, förrän det gick som en löpeld från man till man:

“Kungen, kungen!”

Och den ljuslockige ryttaren, som red först, var

verkligen Gustaf II Adolf, sitt tidehvarfs störste hjelte, ett föremål för Europas, till och med hans fienders beundran, och för det svenska folkets odelade och varma kärlek. När han, såsom nu, red fram bland de småländska ryttarne, detta folk, i hvars led han skulle finna hjeltedöden, glänste hans ögon af mod och hopp. Icke kunde han då veta, att det oblidkeliga ödet redan bestämt honom såsom dödens rof.

“Major,” sade han till sin fars gamle stridskamrat, som vid Kirkholm vunnit sin fänriksfullmakt, “ni har haft en dust här.”

“Ja, ers majestät,” svarade majoren. “Det var några kronebergare, som ville köra oss härifrån, emedan de inte tyckte om vårt sällskap, men,” och här skratade majoren på sitt vanliga hjertliga sätt, “de der myggorna föste vi bort med ens. Men jag har hört att vi snart få kroaterna på halsen.”

“Hå, hå,” utbrast Gustaf Adolph och lekte med värjfastet, “ha vi dem så nära! Är deras styrka stor?”

“Jag vet det ej, ers majestät,” svarade majoren helt öppet, “men här,” och vid dessa ord pekade han på August Svärd, som underhöll ett lifligt samtal med de andra officerarne, “här finnes den, som kan ge närmare besked om den saken.”

August red fram och Gustaf Adolph sade:

“Ni känner till kroaternas styrka?”

“Ja, ers majestät, efter hvad jag kunde tycka, är den ungefär hundra man stark.”

“Hundra man,” eftersade konungen och blickade pröfvande omkring sig. “Och här är knappt så många?”

“Det är väl ingenting att frukta, att vi äro kroaterna underlägsna till antalet, nog smörja vi upp dem ändå,” mumlade Anders Storm halfhögt, ty han hade förnummit Gustaf Adolphs ord.

Och äfven denne, som befann sig nästan sida vid sida med den gamle ryttaren, hade uppfattat dennes mummel. Det klang som af svenskt stål, menade hjeltekonungen och hans hjerta slog högt af fröjd öfver det

han förnummit. Han vände sig också till Anders Storm och sade:

“Det var en småländsk ryttare, som yttrade de der orden, och då vet jag att det ej är bara munväder.”

Alla ryttare som hört Gustaf Adolphi högt uttalade ord, funno sig högst belåtna med detta erkännande från deras vördade konungs läppar, och prisade inom sig sjelfva Anders Storm för hans öppna frispråkighet. Och det fans icke heller någon, som i dessa ögonblick lofvade sig sjelf, att stå eller falla vid sin konungs sida.

Gustaf Adolph skulle just rida fram till det främsta ledet, när det började att braka i den lilla skogsdungen; höga rop förkunnade att en truppstyrka nalkades, och snart frambröt ur skogsbrynet de första kroaterleden. När de fingo syn på de småländska ryttarnes fasta hållning, studsade de ett par ögonblick, men denna deras tvekan blef ej långvarig; snart bar det ånyo framåt med lösa tyglar.

II.

Innan vi gå längre i vår berättelse, torde det vara af nöden, att här uppdraga en kort skildring af August Svärds barndom och orsaken till, att han kom in på krigets bana.

Peter Svärd, så hette den gamle korporalen, Augusts far, hade blifvit illa tilltygad under Karl IX:des tid och äfven under dennes sons förste krigsår, isynnerhet vid belägringen af Riga, och för den skull erhållit afsked jemte en medelmåttig gratifikation, samt rättighet att besitta den kronans jord, han i så många år arrenderat. Hans enda barn var August, en af de lifligaste pojkar som den lilla småländska byn kunde uppvisa. Redan vid tidiga år hade han fått vänja sig att medfölja fadren i dennes stränga arbete på åker och äng, och det var naturligt, att han för den skull måste bli härdad

och stark. Dertill bidrog också den stränga temperaturen, och knappt hade August fyllt sina femton år, så kunde han fullt jämföras med hvilken bonddräng som helst i styrka och vana vid arbetets utförande.

Särdeles väl stod August icke allenast hos byns, utan äfven hos socknens unga tärnor, hvilka ej nog kunde berömma hans flit, hans stora ljusblå ögon och hans guldgula hår, som i ordentliga lockar flöt utefter skuldrorna. Väl sade man sins emellan att August var för tillbakadragen, d. v. s. blyg, och detta har alltid varit en nagel i ögonen på forntidens qvinnor, lika så väl som det är så på nutidens. August låtsade dock ej om detta lilla klander, utan gick sin väg ihärdigt framåt, med blicken fästad på sitt mål, nemligen det, att han vid tjuguet års ålder skulle få mottaga och ensam sköta den gamle fadrens jord. Han gladdes redan på förhand åt den stund, då han skulle få bli sin egen och råda sig sjelf. Men ödet, som understundom roar sig med att opåtaladt lägga sig i vårt görande och låtande, skulle äfven korsa Augusts planer. Och detta öde kom i form af krig. Den tiderymd, som i Sveriges historia med rätta betecknas såsom dess storhets kulminationspunkt, tog nu sin början, och Gustaf Adolph, snömajestätet, som enligt österrikarnes utsago, snart skulle smälta i söderns varma strålar, hade redan färdig sin glänsande segervagn.

Det var en skön, strålande vårdag år 1630. Isarne höllo på att smälta; hafvets och vikarnes små böljor voro frigjorda och sjöngo i olika tonarter; allt efter som vindarnes andar slogo sina strängar, naturens och vårens lof. Foglarne qvittrade i lunderna, och af det hvita bårtäcke, som vintern bredt öfver Norden, låg endast här och der en flik kvar, för att snart försvinna vid vårsolens lifgifvande strålar.

Den nämnde vårdagen på eftermiddagen var August

ensam ute på åkern, belägen invid sjelfva bygatan, men han arbetade icke så flitigt som förr; långa stunder kunde man se honom stå försjunken i djupa tankar. Hvad var det manne, som rörde sig inom ynglingens bröst? Hade hans hjerta kanske blifvit såradt af den allsmåktige Amors pilar?

Kanske.

Till hans öron hade budskapet om krigets snart förestående utbrott kommit ett par dagar förut, och en inre stämning, den han icke kunde nedtysta, hade med sirenens röst tillhviskat honom om den oförvanskliga ära, som nu stod att vinna på de nedblodade slagfälten. Den gamle fadren hade visserligen sett Augusts förändrade utseende och hans hastigt påkommande fåordighet, och han kunde nogsamt ana orsaken dertill, men ännu ville han icke spörja sonen derom. Han tänkte som så: är det något bevändt med hans böjelse, så kommer han sjelfmant och erbjuder sig att gå ut, hvarom icke, så får det vara som det är.

Den gamle korporalen irrade sig likväl; han hade icke rätt uppfattat Augusts förändrade sinnelag. Ynglingen brann visserligen af det okufligaste begär efter utmärkelse, aldrig helst som flera af byns unga män redan anmält sig och blifvit antagna, men det fanns likväl en makt, som ofrivilligt höll honom tillbaka hvarje gång han skulle komma fram med sin anhållan och denna makt var *den sonliga kärleken*, som hos ynglingen var stark utpräglad.

Vi vilja emellertid lyssna till hans halfhögt uttalade monolog, under det han står med armarne i kors öfver bröstet, och med underliga blickar skådar bort till ett litet fält utanför byn, der de nyligen utskrifna ynglingarne öfvades i vapnens bruk.

“Om jag tordes spörja far,” talade han och hans bröst höjde sig våldsamt, “men hvad skall det bli af honom och gården, när jag är borta. Icke skall han kunna sköta den ensam. Och hvem finnes väl, som kan vilja åtaga sig det bestyret? Här blir tomt på

folk, isynnerhet om kriget kommer att räcka länge, och då har hvar och en fullt bestyr med att se om sitt eget. Ack, hvad det skulle vara roligt, att få tumla om så der på en häst! Och så säger man, att vår unge konung företager detta krig mot katolikerna, som hans farfar körde ur riket.“ Och vid dessa ord skimrade hans ögon af en högre glans. “Om det är sannt, hvad skulle då vara skönare, än att få dö för religionens skull! Nej, jag måste säga till far, det kan ej hjälpas, jag *måste*.”

Vid dessa ord lät han det vackra hufvudet sjunka ned mot bröstet, och stod så en lång stund, hängifvande sig åt betraktelser öfver kriget och sin egen åstundan. Vid det han ånyo upplyfte hufvudet och kastade en blick bort till fältet, spratt han till och antog en helt annan hållning, under det han mumlade för sig sjelf:

“Jag känner igen honom, det är Anders Storm, det är han, som kommer derborta. Han styr kosan rakt på mig. Hvad är hans ärende manne?”

Anders Storm, instruktören för de utskrifne, sprängde emellertid rakt fram till den lilla gärdesgården, bredvid hvilken August befann sig, band hästen der och hoppade vigt in till ynglingen.

“Nå, August,” sade han och klappade den unge korporalsonen på skuldran, “hvarför är du så missmodig i dag? Har du inte sagt till gubben din åstundan ännu?”

“Nej,” svarade August med nedsänkt blick, “icke ännu.”

“Nå, så lät det gå fort undan med den saken,” inföll Anders Storm icke utan hetta. “Genom att söla kommer man ej fort fram här i verlden, och du skall besinna, att vi nu knappt ha åtta dagar på oss. Tänk”

“Men, om gamle far skulle säga nej,” inföll August tvärt.

“Åhnej, det gör han nog icke.”

“Hvem vet.”

“Jo, det känner jag på mig. Gubben har ju sjelf varit en äkta krigsbuss, som icke fruktat för sjelfvaste den onde; skulle han då neka sonen, att gå ut i striden mot de otäcka katolikerna, som inte allenast ha för afsigt att införa den gamla läran med dess lata munkar och fördömda aflat, utan äfven tänka att rycka kronan från vår konungs hjässa. Ne-*ej*, du, det tror jag platt inte.“

De samtalande, som stodo med ryggarne vända mot bygatan, hade icke märkt att korporal Svärd sakta nalkades, och inträdde genom en öppning i gårdsgården, hvilken öppning Anders Storm i sin ifver försmått att begagna. De blefvo fördenskull icke så lite förbluffade, när dessa ord träffade dem:

“Du har rätt, Anders Storm, gamle Svärd nekar inte sin son att gå ut i striden mot ondskan och våldet.“

August for upp och en glödande sky spred sig öfver hans ansigte. Han bokstafligen darrade af rörelse vid fadrens ord; knäna svigtade, och det var nära att han af tacksamhet dignat till marken. Dock i detta ögonblick ihågkom han den gamle fadrens ensamhet, om han gaf sig ut, och han utbrast, i det han slog sina armar om den gamles hals:

“Än ni far, huru skall ni kunna reda er på egen hand?“

“Åh, bekymra dig inte om det, du“, svarade korporalen, och ett godt leende spred sig öfver hans läppar. “Inte är jag ännu för gammal att reda mig sjelf. Det skall nog gå bra“, fortfor han med glänsande blickar, “blott du uppför dig som en svensk egnar och anstår.“

“Alltid, alltid“, hviskade August och tryckte i sin förtjusning än fadrens, än Anders Storms händer. “Förrör jag, än jag sviker min pligt.“

Detta var vändpunkten i August Svärds lif; dagen derefter satt han på det lilla fältet och svängde hurtigt om på sin lilla muskelstarka häst, och snart var han ansedd för en bland de skickligaste, icke blott af rekryterna, utan äfven hela regementet.

På Tysklands jord brann striden om andens frihet att tänka och handla efter behag. Striderna vid Leipzig och i södra Tyskland hade utkämpats, och under dessa hade August Svärd alltid utmärkt sig för okufflig käckhet. Följden häraf blef den, att han vid öfvergången af Lech, der han med en handfull ryttare eröfrade en baijersk kanon och dymedelst banade vägen för de efterföljande, blef inför regementets front utnämnd till fänrik. Hur svällde icke den unge korporalsonens hjerta af förtjusning, när han tänkte på sin upphöjelse, och den stora glädje denna skulle göra hans far! Och Anders Storm sedan! Han kunde icke återhålla tvenne klara tårar som långsamt rullade ned i hans grå, yfviga knäffelborrar, och han tyckte att det gamla hjertat ville sprängas af all den glädje han erfor, då han med faderlig stolthet tryckte den unge fänriken till sitt bröst.

“Du är en präktig pojke, du“, muvlade han med bruten stämma, “nog kommer du att gå längre, det är jag säker på.“

III.

Kroaternas anfall var, såsom alltid vildt och oförväget, men här hade de råkat ut för de lugna smålänningarne, som mot deras rasande angrepp satte en ogenombrytlig mur. Hela första kroatledet mejades ned som axen på en åker: då studsade de vilda ryttarne och drogo sig tillbaka. Men nu låg det icke i konungens plan, att låta dem undkomma. Han gaf för den skull tecken till anfall, och det verkställdes med all den kraft, som de ryktbara småländska regementena, tillsammans med Stålhandskes finska ryttare alltid plägade utveckla. Långsamt, men säkert, drefvos kroaterna tillbaka till skogsdungen.

I de aldra främsta leden stred konungen sjelf, och

vid hans sida August Svärd. Mången gång möttes deras blickar, och Gustaf Adolph kunde icke underlåta att då och då säga ynglingen några uppmuntrande ord. Detta verkade också på August mera, än alla granna fraser. Hans slagsvärd spred död och förstöring, hvar det nedföll, och hans lilla uthålliga, väl inöfvade häst, följde sin herres exempel.

Kroaterna voro nästan helt och hållet drifna in i skogsdungen; endast ett fåtal återstod ännu. För att bli dem qvitt så fort som möjligt, störtade konungen, åtföljd af den gamle majoren, August, Anders Storm och några ryttare mot dem. Striden upptogs af kroaterna, hvilkas befälhafvare befann sig här. Denne var en käck krigare, som gjort sin första lärospån under Wallensteins och Tillys fanor. Han kände också mycket väl den svenske konungen, till utseendet, och ett grymt leende spred sig öfver hans mörka ansigte, då han nu varseblef denne, sin religions farlige motståndare. Han sade några ord åt sin närmaste man, och alla kroaterna riktade sina anfall mot den plats, der Gustaf Adolph befann sig. Handgemänget urartade inom kort till vildhet; ordningen upplöstes snart; hvar och en sökte att på bästa sätt förgöra sin motståndare. Det var ett ordentligt svettbad för Gustaf Adolph. Till motståndare hade han fått kroatofficeren, som med den största ursinnighet anföll honom.“

“Konungen är i fara“, skrek om en stund Anders Storm, som varseblifvit att konungen var omringad af fyra kroater, hvilkas svärd, lika damoklessvärdet, hängde öfver hans hufvud. “Konungen är i fara; låtom oss skynda till hans bistånd.

August hörde dessa ord just som hans svärd klöf den siste motståndarens hufvud. Han kastade blixtsnabbt om hästen, och vid Anders Storms sida sprängde han fram till konungen, på hvilkens kinder och pannan ansträngningen framtingat stora svettperlor. Den förste kroaten, som gjorde motstånd, föll för Anders Storms svärdshugg; den andre för en kula från Augusts pistol.

Utan betänkande störtade ynglingen fram till kroater-officeren, som genom sitt vilda anfall tvungit Gustaf Adolph att rygga tillbaka. Kroaten märkte i tid sin nye motståndare, och hans raseri kände inga gränser. Det byte, nemligen den svenske konungen, som han nu hoppades kunna fånga död eller lefvande, skulle efter allt utseende nu ryckas honom ur händerna.

Svärdshuggen mellan kroaten och August föllo så tätt som hagel, och under det striden pågick lyckades det den gamle majoren, att få konungen aflägsnad. Derpå återvände han till striden, som nu led till sitt slut.

Hård var den kampen, ty båda motståndarne voro lika bevandrade i svärdets begagnande. Det var således lugnet, som här endast kunde gifva framgång. Detta lugn egde August, då kroaten deremot saknade det, ju längre striden utspann sig. Detta blef också hans ofärd, ty i hettan tillät han sig ett obehagadt ögonblick, och i blinken satt den svenske officerens svärd i kroatens hufvud. Utan att gifva ett enda ljud ifrån sig, sjönk kroaten af hästen och uppgaf andan.

Fiendernas motstånd var brutet med deras anförars fall. De flydde genom skogsdungen, och smålänningarne, som fruktade ett bakhåll, stannade genast vid det motsatta brynet. När ryttarne derefter återvände öfver bäcken, hade konungen redan skyndat i förväg till lägret, der mycket var att ordna till den strid, som skulle stånda dagen derpå, den evigt minnesrika sjette November.

IV.

Kall och kylig låg dimman på morgonen den ofvannämnde dagen öfver nejden; utsigten öfver staden och

den der posterade Wallensteinska hären var helt och hållet bortskymd.

Hurudan sinnesstämningen i allmänhet skulle vara i den svenska hären, är mycket lätt att inse. Det fanns icke en enda soldat, som tviflade om seger under deras hjeltekonungs anförande, men å andra sidan föreställde sig noggrannt hvar och en, att striden skulle bli ovanligt hårdnackad, alldenstund de nu hade till motståndare den aldrig öfvervunne Wallenstein. De hade redan vid Alte Weste, invid Nürnberg, fått lära sig känna hvad en här, anford af denne fältherre, dugde till. Men någon dystyrhet kunde icke förspörjas, hvarken i officerarnes eller soldaternas blickar: der såg man tvertom det okufligaste lugn, parad med den orubbliga förtröstan, som vissheten om en god sak ingifver.

Gustaf Adolph hade sett till sina tappra soldater nästan hela natten. Var det måhända en mörk oro, som höll honom vaken, en oro öfver den stundande kampens utgång, eller en oro för sitt eget lif?

Ack, denne tidehvarfvets hjelte, denna rena själ, kunde icke vara orolig för sitt eget lif, som likväl i dessa ögonblick var af så stor betydighet icke allenast för Sverige, utan äfven för hela den protestantiska världen! Hvad betydde lifvet för honom, som gjort till sin lefnads skönaste uppgift, att befria anden från de katolskas trældomsok! Hvad gjorde det honom, som ännu åtminstone var utan beräkning, om han beseglade sin uppgift med sitt blod!

Hvar finnes väl hans like som menniska?

Nyare tider skola kanske besvara denna fråga, men detta svårligen.

Vi begifva oss nu till det ställe, der Smålands ryttare hade sin plats. Framför deras läger utbredde sig en liten slätt, och vid dess slut höjde sig rad vid rad Lützens nakna kullar, om hvilkas egande striden nu skulle utkämpas.

Underliga känslor arbetade i August Svärds bröst, der han halflåg vid den flammande bivakelden och

underhöll ett tidt och ofta afbrutet samtal med Anders Storm. Denne var också mer än vanligt fåordig denna morgon, och ofta skakades hans kropp som af en frossa. Var det kanske af den kyliga dimman, eller af rörelse vid tanken på den stundande kampen? Det är ännu icke tid att yppa det.

“Fördömdt, en sådan kylig dimma“, ropade han slutligen och ruskade på sig. “Men“, återtog han genast och sprang upp, “i det hela taget är det rätt bra, ty vi slåss bättre i kylan än i värmen. Det kunde vi nog se i natt. Sanna du mina ord, pojke, nog få vi en het dag, det kan du vara säker på.“

August var i begrepp att svara, då några ryttare närmade sig i skarpt traf. De igenkändes genast såsom konungen och ett par af hans omgifning. Hela regementet ställdes upp och Gustaf Adolph red sakta genom leden. Hvad tänkte han väl då? Kunde han ana, att det var hans sista dag, som nu började randas?

När han kom fram till den plats, der August befann sig, stannade han sin eldige springare och betraktade några minuter den unge fänriken. Han tycktes söka efter ord, och han fann dem snart.

“Tack, skall ni ha för i natt; ni har räddat mitt lif, *kapten Svärd*“, sade han med sin djupa och lugna stämma, i det han räckte August sin hand. “Låt se, att kapten fortfar att vandra på samma bana som fänriken så ärofullt öppnat åt sig.“

“Ers majestät“, svarade August med sväfvande stämma och böjde sitt vackra hufvud för hjeltekonungens blickar, “jag vill alltid vara der ers majestät är.“

“Af er kan jag ha gagn och bistånd i nödens stund, jag vet det“, inföll konungen vänligt, “men hör nu, min bästa kapten, lefver inte er gamle far ännu?“

“Jo, ers majestät.“

“Och han eger ännu den lilla stuga som han fick af min herr fader?“

“Ja, men tiden är snart tilländalupen“, svarade August med tydligt vemod i sin röst.

“Må han alltid ega den,” inföll konungen med värma, “det är min kungliga befallning. Och,” fortfor han, i det han höjde blicken uppåt, “kanske detta är min sista gåfva. Må den då gifvas åt en af Sveriges värdigaste krigare.”

En smärtsam aning genomfor allas bröst vid dessa konungens ord, men ryttarne hade icke tid till att öfverväga de ord Gustaf Adolph yttratt förrän befallning gafs till uppbrott. Inom kort hade regementet intagit den plats, som var anvisadt, nemligen på högra flygeln, der konungen sjelf förde befälet. Med spänd uppmärksamhet afvaktade alla, mest likväl kapten Svärd och Anders Storm, som blifvit nämnd till korporal, signalen till anfall.

Det ingår icke här i vår plan, att i detaljer skildra slaget vid Lützen. Dem känner nogsamst hvar och en tillförne. Hvem vet icke huru den tappra svenska hären åtskilliga gånger stormade öfver de med österrikiska musköterna fyllda dikena, togo de befästade väderqvarnarne och kononerna, måste flera gånger lemna dem och återtogo dem tillbaka. Hvar och en känner också, att Gustaf Adolph, för att göra ett lyckligt slut på den seger, som så skönt redan hägrade för hans och hans modige stridsmäns blickar, satte sig i spetsen för Smålands ryttare, med dem sprängde mot de kejsrerliga och der, i det förfärliga stridshvimlet, blef skjuten, måhända af en lönmördare i hans egen svit. Slutligen känner hvar och en till huru i sista ögonblicket, då Wallenstein med raseriet i hjertat redan befallt återtåg, Pappenheim, som blifvit bortskickad, kom tillbaka, huru svenskarne ånyo drevos öfver dikena, samt huru den lugnare förutsende Kniephausen med sin i god ordning hållna reserv ändtligen bröt fram till den sista dusten, som också slutade med österrikarnes nederlag.

När Gustaf Apolph stupade befann sig August i hans närhet. Kort förut hade han måst se huru Anders Storm med genomstunget bröst döende sjönk af hästen, och sjelf var han många gånger nära att dela samma öde. Han undslapp likväl med ett par svåra blesyrer.

Men förfärligare än dessa sved ännu hans, såväl som alla svenskars och protestanters, hjerta vid tanken på, att "guldkonungen af Norden" icke mera fanns bland de lefvandes antal.

Hvem har någonsin fått en sådan skön död som denne ljusets och den religiösa frihetens försvarare?

Trettioåriga krigets fasor hade tagit slut; den svenska hären återvände från segrar och nederlag till det kära fäderneslandet. Dock var det icke många af dem, som från början hade dragit ut till kampen, som då fingo vända tillbaka till make eller föräldrar. Mycket ädelt blod hade flutit, men så hade också mycket vunnits genom denna kamp.

August återvände såsom öfverste för det regemente, der han såsom simpel ryttare hade börjat sin krigiska bana. Och han var icke den ende, som så svingat upp sig till denna höga värdighet. Den tiden bar mången soldat, om just icke marskalkstafven, såsom Napoleons krigare, så likväl officersfullmakten i sin rensel.

Innan vi för läsaren måla den käcke öfverstens hemkomst och den allmänna glädjen dervid, är det på sin plats, att vi något orda om ställningen hos de hemmarande.

IV.

I närheten af den gård som Anders Petersson; ung Annas far, bebodde låg äfven ett vackert enstaka hemman, nyligen tillträdt af Nils Persson efter fadren, som aflidit ungefär samtidigt som Thorstensons glänsande seger vid Leipzig. Nils Persson var dryg till sinnet och såg med ett visst förnämt nedlåtande ned på dem, som icke kunde skryta af att ega så stora rikedomar som han.

För den skull var han också grundligt hatad af alla, både i hans egen socken och af dem, i de närmaste socknarne, som kände honom. Hela guds långa dagen gjorde han platt intet, utan låg för det mesta på sin bänk, klädd med dyrbart tyg och hade, såsom han sjelf tyckte, ofantligt roligt. Under allt detta hade den rike Nils Persson ändock, såsom ofta händer här i verlden, en förunderlig tur. Ingen fick så vacker gröda som han, ingen fick heller så mycket betaldt för hvad han afytttrade. Detta väckte också afund hos de flesta af socknens odalmän.

Medan fadren lefde hade Nils Persson haft ett synnerligt godt öga till Anna, men för Augusts skull tordes han icke komma fram med några giftermålsförslager. Men sedan den unge korporalsonen gått ut i kriget, något som Nils undvek genom att ställa sig sjuklig, fattade han ånyo mod och började att lägga ut sina kroker för den fågra bondottren, detta likväl icke förr, än han verkligen förvissat sig om, att Ander Peterssons rikedomar i det närmaste gingo upp med dem, som han en gång skulle få ärfva.

Fadrens död var, såsom förut blifvit sagt, vändpunkten i Nils' lif. Han började att ifrigare söka Annas sällskap, och då han märkte, att hennes föräldrar icke voro ogint stämda mot honom, tog han en dag steget fullt ut och friade. Af Anna fick han genast korgen, af föräldrarne tvertom. Anders Petersson blef ursinnig, och hotade dottren med att helt och hållet förskjuta henne, men Anna var ståndaktig i sin tro, och hon sade rent ut dessa ord :

“Jag har gifvit August min tro och min kärlek, och den sviker jag aldrig. Öfverlefver han kriget och kommer hem, skall han finna, att jag älskar honom lika högt nu, som tillförne; är han deremot död, då blir jag aldrig någon annans hustru“.

Dessa allvarliga ord slogo föräldrarne och den harmsne friaren med förvåning, och huru mycket de dag efter dag ansatte den unga flickan, fingo de likväl alltid samma svar.

“Låt oss afbida tiden“, sade Anders Petersson och blinkade slugt åt sin tilltänkte måg, “den skall nog göra henne blidare stämd mot dig“.

“Jag vet ett sätt“, utbrast Nils och klippte med fingrarne. “Det är gamle Svärd, som intalar henne att vara pojken trogen. Om vi kunde få bort den fördömde gubben, så tror jag nog, att Anna skulle förändra sig“.

“Hur skulle det gå till“, frågade Anders Petersson med en tviflande min. “Du vet ju, att kungen, innan han stnpade, gaf stugan till egendom åt korporalen“,

“Betyder ingenting“, svarade Nils och lät hufvudet sjunka ned mot bröstet. Då han efter en stund upplyfte det, glänste hans ögon af skadeglädje, och han hviskade några meningar i Anders Peterssons öra. Denne nickade bifall, och mumlade för sig sjelf:

“Santans klippsk pojke, den der Nils Persson. Ja, ja, det har han ärft efter fadren. Tar inte det der skruf så går det väl aldrig“.

Nästan hvarje dag besökte Anna gamle Svärd, för att med honom tala om det dyrbaraste hon egde på jorden. Stor var hennes glädje, då hon i förtroende af Svärd fick veta att August svingat sig upp till officer. Detta förteg han likväl för alla andra, ty gubben Svärd ville, att det skulle beredas dem en öfverraskning, när de fingo se den hemvändande korporalsonen.

Så var Anna en dag hos den blifvande svärfadren; mycket hade de att språka om, och ända till sent på aftonen blef den unga flickan kvar. Hon flydde gerna ifrån det bullrande lifvet i hemmet, der hon jemt och samt jägtades af fadrens hvarje dag förnyade uppmaningar till henne, att räcka sin hand åt Nils Persson. Det var ordentliga högtidsstunder då hon kunde få frigöra sig från det tryckande i hemmet, och hon ilade

då glad som en liten lärka, ned till den gamle korporalen. Hans famn var den enda, som under närvarande ögonblick stod henne öppen med all den hjertlighet en ung, älskande qvinna har behof utaf. För den skull tillbragte hon också hvarje ledig stund hon kunde få hos gamle korporal Svärd.

Så var Anna, som ofvanför nämndes, en dag hos den åldrige korporalen. Nöjd och belåten ämnade hon just vända tillbaka mot hemmet, då hon, vid det hon skulle träda ut ur stugan, möttes af fadren, Nils Persson och ortens länsman. Anna studsade och gamle Svärd kände sig helt illa till mods vid åsynen af lagens handhafvare. Han kunde icke, oaktadt han gjorde våld på sig sjelf, betvinga en dyster känsla. En aning sade honom, att något sorgligt skulle inträffa. Så blef det också. Korporal Svärd förstodigades, att inom 14 dagar till bonden Nils Persson utgifva ett hundra daler silfvermynt. Nils hade af hämnd inköpt en revers, som korporalen utgifvit till en helt annan person.

“Men“, sade den högmodige Nils och såg på Anna med gnistrande blickar, “om du vill bli min, så efterskänker jag denna min fordran. På annat vilkor gör jag det icke“.

På Annas ansigte syntes en mörk sky af förtrytelse, och sedan hon någorlunda sansat sig, sade hon, i det hon stolt upplyfte det vackra hufvudet:

“Du har en gång hört Nils, att jag icke vill hafva dig till man. Hvarför skall du plåga mig, när du vet huru det smärtar mig, att höra dig tala så! Äfven denna gången, såväl som allt framgent, får jag säga dig, att du aldrig blir min man. Detta är mitt sista ord“.

“Flicka, flicka“, skrek Anders Petersson och närmade sig hotande den unga flickan, “du vet kanske icke, att jag kan tvinga dig, om jag vill“.

“Tvinga henne“, inföll gamle Svärd och gick rakt emot Anders Petersson, i det han rätade ut sin kämpat gestalt. “hvem har ingifvit denna onda tanke? Den är icke kommen från ett rättrådigt hjerta. Dessutom skall

jag säga dig, att min pojke är lika så god, ja, mycket bättre, än den der högfärdiga bonden“, och vid dessa ord pekade han på Nils Persson, som, skälvande af raseri, stödde sig mot en högkarmad ländstol. Och gamle Svärd fortfor: “När krigstrumpeten ljöd, höll sig Nils undan, antagligen därför, att han var rik, och fruktade, att med sin död gå miste om denna jordens håfvor; August deremot gick frivilligt med, och nu har han utmärkt sig, det har jag sport. Men“, och vid dessa ord glänste den åldrige kämpens ögon så innerligt vackert, “är det eder mening, att tvinga Anna till ett giftermål, som hon föraktar, endast för att rädda mig från utmätning, får jag härmed förklara, att jag alls icke går in på denna uppoffring å hennes sida. Men åt dig, Nils, måste jag säga, att du är en dålig människa, som nog får den lön du förtjenar, om icke här, så likväl i en annan värld“.

“Ha, ha, ha“, hånskrattade Nils och drog sig närmare dörren, ty han såg på gamle Svärds blickar, att vreden snart skulle bryta ut i handling, “då må också lagsökningen gå i fullbordan“.

Med dessa ord sprang han ut, följd af Anders Petersson, som med halft våld drog Anna med sig.

Pustande sjönk gamle Svärd ned på stolen, och en tung suck arbetade sig fram ur hans bröst. Skulle han längre få sitta kvar i sin gamla kära stuga?

Det följande får upplysa detta.

V.

Ungefär tre veckor hade gått till ända. Hvilken lång och sorglig tid för Anna, som icke på något vilkor tillstaddes att besöka gamle Svärd! Visserligen träf-

fades de någon gång ute, men då var tiden merändels så knapp tilltagen, att de icke fingo tid att tala många ord med hvarandra. Men hvad den gamle Svärd ändå sade Anna, det slog djupa rötter i den unga flickans själ och befästade ännu mera den innerliga vänskap och kärlek hon hyste till den gamle korporalen och hans son.

Herrligt strålade eftermiddagssolen ned på jorden; de små blommorna nickade så vackert och foglarne sjöngo melodiskt i häckarne och i träd Kronorna. Det var denna dag, som skulle bli afgörande, icke blott för gamle Svärd, utan äfven för Anna.

Det är mången gryende dag, som bär viktiga händelser i sitt sköte, goda eller onda. Kunde människan förutse dessa, skulle det ej vara bra för henne: de goda förmånerna som väntade, skulle då komma henne att, såsom man säger, "slå döförat till"; de onda skulle då icke göra annat, än bringa henne nära nog till förtviflan och göra henne led vid arbetet. Det bästa är nog, att det är som det är; framtidens förlåt, som bakom sig döljer mensklighetens ve eller väl, upplåtes nog en gång då lifvet flyktar.

Utänför gamle Svärds stuga hade på eftermiddagen församlats en mängd folk. Hvad väntade de på manne?

"Nu så är det ändtligen slut med den gamle envise narren", sade Anders Petersson, och tog sig om bakan, i det han med ett slugt leende betraktade Nils Persson, som stod bredvid honom. "Du köper väl in rucket, kan jag tro?"

"Ja, nog gör jag det", svarade Nils och småskratade. "Stugan duger inte till annat än ett svinhus, och jag vill begagna den till ett sådant".

"Ha, ha, ha", skrattade ett par bönder, som hört de ord Nils yttrat, och hvilka (bönderna nemligen) icke tordes annat än hålla med den rike bonden, eftersom de voro skyldiga honom penningar.

"Men det torde hända, att du, storskrutare, snart behöfver ett dylikt svinhus att krypa in uti", hördes i

detsamma en grof stämman bakom Nils, och när denne vände sig om, möttes han af ljungande blickar från en välklädd herre, som ingen förut observerat. Den främmande hade nemligen kommit genom skogen.

“Du vet väl att högmod går före fall“, utbrast den främmande och mätte Nils med föraktliga blickar, “och skam åt dig, som lastar en ärlig man för hans fattigdom“.

Dessa sista ord yttrade främlingen så högt, att alla de omkringstående kunde höra det. Väl höjdes många armar för att hämnas den skymf, som de ansågo att Nils lidit, men lika många togo också försvar för den redlige, allmänt afhållne, korporal Svärd. Också fanns det ingen som vågade sig på den okände, ty hans starkt bygda kropp tycktes fullkomligt mächtig af den största styrka. Bönderna voro likväl upphetsade och förmodligen skulle det kommit till batalj, om icke auktionen i detsamma börjades, hvarigenom allas tankar fingo en afledare. Vi vilja nu bege oss in i stugan.

Vid det långa bord, som stod midt på golvet, sutto auktionsförrättaren och bredvid honom gamle Svärd. Den åldrige korporalen var blek som om dödens hand vidrördt honom, men ändå stod lugnet att läsa på hans panna. Hans stora ögon logo till och med ibland. Var det kanske af förtröstan?

Icke långt ifrån honom satt Anna. Hennes kind var också hvit och den fylliga barmen häfde sig våldsamt. Ibland var det nära att tårarne ville framqvälla, men då hon märkte att fadren och Nils på det hänfullaste betraktade henne, kufvade hon med ansträngning sina rörelser.

Bredvid de båda sistnämnde stod den okände med kappkragen uppdragen öfver öronen. Knappt en enda minut förmådde han slita sina blickar från den unga bonddottren, och ofta ljungade det till så besynnerligt i dem. Det märktes tydligt, att han gjorde våld på sig sjelf, för att icke i förtid höja den slöja af dunkel, som omväfde hans vackra personlighet. Första gången Anna betraktade

honom spratt hon omedvetet till ; sedan började hon att känna sig lugnare för hvarje gång hon såg in i dessa underliga ögon, som på henne utöfvade en så magisk verkan.

Uppropen började. Den okände behöll envist, oakadt den påträngande folkmassan, sin plats, och hans blickar delades fortfarande mellan Anna och gamle Svärd.

“Ondskan skall icke hafva framgång här“, mumlade han och vek kappkragen en smula tillbaka. “Hvad min ädle konung en gång gifvit skall ej tagas bort af hämndgiriga. O, denna stuga är mig för dyrbar, att falla i händerna på ovärdiga“.

“Femtio daler är bjudet, femtio daler“, skrek utroparen och steg upp på en stol. “Hvems var budet? Anders Peterssons hör jag. Nå, gubbar! Väl är denna stuga värd mera än femtio daler silfvermynt. Bjud på bra“.

“Femtiofem“, ljöd en stämma bredvid utroparen ; det var gamle Svärds.

Utroparen skulle just kungöra detta bud, då Nils skrek :

“Sextio är bjudet !“

“Sextiofem“, sade gamle Svärd lugnt.

“Åttio“, dundrade Anders Petersson. Men den gamle korporalen höll i sig och fortfor :

“Nittio“.

“Hundra jemt, och rucklet är mitt“, skrek Nils och stampade i golfvet. Vid detta bud sänkte gamle Svärd hufvudet ned mot bröstet, och de närmaste kunde tydligt upptäcka, att en tår af saknad rullade utför hans hvita skägg. Det var ett dunderslag för honom, detta sista bud.

Men, den tår, som såväl talade om den gamle knektens saknad, hade äfvenledes skådats af den okände nere vid dörren, och i dennes ögon syntes en klar blixljust fram. Bröstet häfde sig våldsamt, och han kunde med yttersta möda afhålla sig från att springa fram och ge sig tillkänna. Med harm i hjertat afhörde han samtalet emellan Anders Petersson och den tillämnade

mågen, dock visste han att tygla sig, till dess det rätta ögonblicket kom.

“Hundra daler är bjudet, hundra daler“, skrek utroparen. “Det var ett präktigt bud, Nils Persson. Du får stugan, det är säkert. Första, andra och tredje gång . . . hundra . . . “

. . . “Femtio“, bjöd den okändes väldiga stämma genom den lilla stugan. Utroparen gapade af förvåning, blandad med en lätt förskräckelse; gamle Svärd hade till hälften rest sig upp, och höll, tillika med Anna, sina blickar oafslåtligt fästade på mannen vid dörren; Anders Petersson och den högmodige Nils svuro i kapp öfver den okändes inblandning, men denne upprepade ännu en gång med samma starka stämma:

“Hundrafemtio riksdaler är bjudet“.

Anders Petersson blef grön i ansigtet af förargelse och skrek:

“Tvåhundra“.

Vid dessa ord kastade han triumferande blickar på sin medtäflare. Men denne lät utroparen några gånger förkunna budet, och sade derpå, just som denne höjde klubban:

“Trehundra daler“.

“Hvem är du, som kommer hit och bjuder öfver,“ frågade Nils Persson med ilska.

“Ni får se hvem jag är“, svarade den okände med det största lugn i världen.

I detsamma föll också klubban; den okände hade fått stugan. Nu blef också nyfikenheten allmän; alla sträckte fram halsarne för att få se hvad det kunde vara för en man, som uppträdt med sådan käckhet mot socknens mest ansedda bönder. Det måste bestämdt vara en förnäm och rik herreman tänkte de flesta.

“Nå, får vi se hvem du är“, hånade Anders Petersson och Nils tillade:

“Såvida du icke är en stigman, så blottar du ditt ansigte“.

Den okände gaf Nils en djupt föraktfull blick, i det han sade:

“Jag går icke orätta vägar, såsom du. Detta skall ingen kunna tillvita den gamle redlige Svärds ende son.”

Med dessa ord kastade han af sig kappan och sprang fram till den gamle, som, darrande af rörelse, hade rest sig upp.

“Min son, min son“, hviskade han och slöt August i sina armar, “hvilken glädjens dag har icke randats för oss!”

“Och du, Anna“, sade den ståtliga öfversten till den unga flickan, som rodnande stod på några stegs afstånd, “har du icke något enda välkomstord till mig, eller kanske du redan glömt bort...”

“Nej, o, nej“, afbröt den unga flickan och sprang rakt i hans öppnade famn. “Jag har ej glömt dig, men ditt hastiga uppträdande, din förändring, allt glädder mig, men förvånar mig på samma gång.”

“Tack, Anna! Ditt öga förvillas af den förändring jag till mitt yttre undergått, men ditt hjerta säger dig, att jag till det inre är densamme som förr. Och du, min gamle far! Huru lycklig är jag icke att se dig åter. En trofast helsning från ärans, från tapperhetens fält, och... från honom, från svenska folkets varmhjertade fader, från “Guldkonungen“. Han har stupat den ädlaste af Sveriges konungar. Gud lemnar väl hans rättvisa sak i goda händer.”

Den gamle Svärd torkade oförmärkt den ena tåren efter den andra ur ögat. Det var det gamla redliga och varma svenskmannahjertat som kräfde detta offer. Det var en sällsam blandning af stolthet och ödmjukhet, som låg i de känslor, hvars makt ej den sträfve krigaren förmådde betvinga. Stoltheten öfver sin sons vunna utmärkelse och ödmjukheten för den försyns skickelse, som, just i detta ögonblick, då man var nära att beröfva honom den sista skärften af hans jordiska egodelar, sände honom åter det käraste han egde, täflade

i ädel tvekamp om väldet öfver hans känslor. Den värdiga hållning med hvilken den unge öfversten uppträdte gent emot de lågsinnade böndernas handlingssätt, ingaf också så stor tillförsigt, att deras dåliga afsigter skulle gå om intet, att gamle Svärd ej tviflade ett ögonblick på att få behålla sin stuga, och dessutom var det ju August, som stannat för högsta anbudet, då den ropades ut.

De högfärdiga bönderna stodo slagna af förvåning en stund, men Nils repade snart mod och sade i en mycket närgången ton:

“Ditt upprärande är stormodigt, August, eller herr major, borde jag väl kanske säga, men när du ropat in stugan, så torde du tänka på, om du kan betala den först, innan du går vidare i dina oförskämdheter.”

“Du har länge förföljt min far, Nils, nu vill du håna mig, men din elakhet faller tillbaka på dig sjelf. Hvad har väl gamle Svärd gjort dig? Han som alltid haft frid med alla menniskor, och ingen gått för när. Det måste vara för Annas skull, och för det skydd och faderliga bistånd han egnat henne, då du och hennes far velat göra henne lifvet odrägligt. Lägg bort ditt hat, Nils. Dina hundra daler, dem min far är skyldig dig, dem vill jag ärligt betala dig, och låt sedan en ärlig, gammal orkeslös gubbe vara i fred äfven för din giftiga tunga, ty på något annat sätt kan du nu mera icke skada honom. Är du missnöjd på Anna så var det på samma gång på mig, ty det är af kärlek till mig, som hon ej kunnat ingå på edra giftermålsplaner.”

Nils stod skamflat. Han var ej van, att man bemötte hans illvilja med lugnt alvar, han var van att få betalning i samma mynt, hvilket alltid är detsamma om att gjuta olja på elden.

Med armen kring sin Annas smärta lif, gjorde August en rund omkring den gamles stuga och betraktade alla de kära föremål, som funnos derinne, och hvilka, trots sin bristfällighet voro honom så dyrbara. Det tycktes som hvarje sak hade sitt lilla kära barn-

domsminne att tala om, och vid Annas sida var det ju så innerligt ljuft att lyssna till dem.

Nils Persson och Anders Pettersson gjorde under tiden en tur ut på gården, der de öfverlade om hvad som var att göra, sedan sakerna tagit en sådan vändning.

“Min far“, sade August, då de voro i fred från bönderna, “ingen skall taga stugan ifrån dig. Din kung har gifvit dig den till evärdelig ego. Detta var *Gustaf II Adolfs sista gåfva*, och detta skall bli ett kärlekens hem. Här skola vi gemensamt med dig, min Anna och jag, tacka Gud för gåfvan och välsigna minnet af honom, den ädlaste bland konungar.“

Gamle Svärds ögon tårades vid dessa ord ej ensamt. I Annas klarblåa blick glänste en af dessa sällsynta diamantrena tårperlor, som sqvallra om huru innerligt godt och rent det hjerta är, hvarifrån de framqvälla.

Den unge krigaren slöt dem båda till sitt bröst, och af tacksamhet till försynen, som icke allenast skyddat honom i de blodiga strider han kämpat, utan äfven, trots farliga försåt, åt honom bevarat det käraste han egde, lyste äfven en klar tår i hans trofasta blick.

Öfverste Svärd hade betalt Nils Perssons fordran, hvarföre denne ingenting kunde göra vidare i afseende på den gamles stuga, ehuru förargelsen öfver att det nu var alldeles omöjligt att vinna Anna, skulle kunnat drifva honom till hvilken elakhet som helst.

Gubben Svärd satt således tills vidare lugn.

Dock skulle ännu en pröfning ske, innan den kungliga gåfvan fick egas i lugn och frid.

Gustaf II Adolf hade lemnat sitt verk i Tyskland, döden hade afbrutit detsamma, då det var nära sin fullbordan. Dock funnos ännu män lifvade af samma höga anda, om ej i samma höga mån, hvilka stodo in-

för en stark fiende beredde att göra hvilket offer som helst, för den rena lärans heliga sak.

De svenska krigarne behöfdes allt för väl. En så god öfverste och bepröfvad krigare som August Svärd kunde ej få slå sig i ro och låta kärleken vagga sig till hvila under sådana förhållanden.

Äran och pligten kallade, och han måste lyda.

Vi återfinna vår lilla grupp i afskedets stund i gubben Svärds stuga.

Svärd hade med oro afbidat denna stund. Han tviflade ej på den kungliga gåfvans riktighet, men han hade ej något dokument i sin hand, hvarmed han i händelse af en förföljelse från Nils Perssons sida, kunde skydda sig inför lagen.“

August visste heller icke rätt sjelf, huru härmed skulle ställas, ty visserligen hade konungen gifvit stugan åt Svärd, men någon fullmakt att besitta densamma, visste August lika litet om som hans far. Det var ett ord gifvet på slagfältet, som aldrig skulle nekas, det visste alla som ryktesvis hört det omtalas, men då konungen stupade dagen efter sitt löfte, var föga att hoppas, det en vederbörlig handling för rättigheten till gåfvan inför verdens ögon, skulle finnas.

“Min far“, sade derföre August, för att lugna den gamle, “finnes ej någon annan som kan bevittna konungens ord, så var åtminstone Anders Storm med, och för öfrigt skulle väl ingen af dem, som har makt att döma emellan Nils Persson och er, tro att jag eller någon annan farit med en lögn.“

“Farväl min far, Gud skydde dig och min Anna, tills jag är åter. Jag går med fast mod i striden för Hans evangelium, Han vet att jag älskar er näst detta, och då vill Han också hålla sin skyddande hand öfver er.“

Dessa enkla ord och en kyss på den gamles panna samt en kärlekens på Annas darrande läppar, var den tappre krigarens afsked.

Knappt var dock August borta, förrän Nils Persson

kom med ett nytt försök att tvinga Anna och hennes gamle vän och ende beskyddare.

Stugan stod på Nils Perssons egor, och nu behöfde han ovilkorligen denna lilla jordlapp för en ny byggnad, som han, endast i afsigt att tränga undan Svärd, ville uppföra.

För att vinna detta mål gynnades han äfven af den fatala omständigheten, att just de år, på hvilka stugans första egare haft rättighet att hafva den på denna plats, just i dagarne gingo tillända. Stugan var, som vi veta, räddad, men om den ej fick stå kvar, hvad var då att göra.

Svärd var för stolt att tiggas Nils Persson, och för öfrigt visste han, att denne ej skulle gifva med sig, med mindre, än den stora uppoffringen af Annas lycka. Detta fick ej ske och med lugn afbadade gamle Svärd det kommande.

Den ödesdigra dagen kom, då Nils var i sin fulla rätt att drifva Svärd från sin stuga.

Anna var nära att duka under af sorg öfver den hårdhet, hvarmed den hjälplöse gamle behandlades, och dubbelt tung kändes hennes sorg vid tanken på att det var för hennes skull Nils Perssons hat ökades för hvarje dag.

“Nå Anna“, sade hennes far på morgonen den dagen, “ännu kan allt hjälpas. Vill du bli Nils' hustru, så får ju Svärd sitta i sin stuga så länge han lefver?”

“Nej, aldrig!“ svarade den trohjärtade flickan. “Heldre dö utan min August än lefva med denne man“, tillade hon derpå och försvann genom dörren och ut öfver gångstigen, som ledde till Svärds hem, dit hon anlände i lagom tid för att få höra huru Nils Persson begagnade sig af den nädställda belägenheten för att tvinga honom att öfvertala Anna.

Den varmhjärtade flickan sprang med tårar i gubbens famn.

“Heldre går jag vid tiggarestafven och anlitar menniskor med hjerta om herberge, än jag åtnjuter det som en nåd af dessa odjur“, sade den gamle.

“Jag följer dig far“, sade Anna och slog sin arm kring hans hals.

“Gud välsigne dig barn“, ljödo gubbens ord, “men...“, här afbröts meningen af en vagn, som rullade fram vid grinden, och hvarur hoppade en ung man med guldsmidd uniform.

“Jag vet“, sade främlingen, “hvarom här är fråga. Jag känner för väl till denne usling, som vill sätta en gammal ärlig och trogen fosterlandsförsvare på bar backe, därför att hans låga stämplingar att vinna en annans brud ej kunna lyckas. Emellertid har jag nu med mig den handling som, dagen före slaget vid Lützen, undertecknades af konungen, och som försätter f. d. korporalen Svärd i evärdelig ego af denna stuga.“

“Men huru? ... Hvem är ni“, frågade om hvarandra Anna och den gamle.

Nils teg och kände sig ändtligen bunden i så starka band, att alla vidare försök att lösgöra sig skulle vara fåfänga.

“Jag är“, fortsatte främlingen, “en vän till öfverste August Svärd. Den tappra öfversten är permitterad, ehuru han sjelf ville afhemta sin permissions-ordres, hvarföre han uppdrog åt mig att taga denna väg och ställa saken till rätta. Jag medför hjertliga helsningar, och det torde ej dröja många dagar förrän ni få nöjet att taga emot honom. Farväl!“

Med dessa ord, och innan hvarken Anna eller Svärd hunnit säga ett ord till tack, var den guldprydde räddaren försvunnen.

Svärd tryckte det räddande dokumentet till sitt bröst och skyndade sedermera in i stugan, der han låste in det mycket sorgfälligt i en med stort hänglås försedd koffert.

Nils Persson försvann med skam och nesa målad i sitt ansigte, och från den stunden tänkte han icke mer på att söka vinna Anna till brud.

Några dagar derefter hemkom August, och som han medförde en kunglig belöning för sin enskilda del

och för den kärlek och den uppoffring, hvarmed han tjenat sitt fädernesland, kunde han snart se gamle Svärds stuga förvandlad till ett visserligen enkelt, men för en anspråkslös familj tillräckligt hem.

I skuggan af en gammal ek, som stod i ena hörnet af den lilla gårdsplanen, satt sedan mången solig dag, den tappra öfversten vid sin Annas sida och njöt af sin lycka, den han tillskref näst Gud och sin Anna, *Gustaf II Adolfs sista gåfva.*

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

RECEIVED

APR 19 1964

APR 19 1964

RECEIVED

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY

SVERSKT NOVELL-BIBLIOTEK

BERNSTÄNSKA

Georgie Davis

STOCKHOLM
W. J. WENNERSTEN & SÖNER